

Erkki Koskela

* 16.12.1946 † 28.6.2020

PROFESSORI ERKKI KOSKELA kuoli 28.6.2020 Helsingissä pitkäaikaisen sairauden lopuksi. Hän oli syntynyt 16.12.1946 ja vietti nuoruusvuotensa Peräseinäjoella. Koskela valmistui ylioppilaaksi Seinäjoen lyseosta ja suoritti valtiotieteiden maisterin tutkinon Helsingin yliopistossa vuonna 1968. Sitä seurasi lisensiaatin tutkinto vuonna 1971 ja väittely valtiotieteiden tohtoriksi vuonna 1976.

Erkki Koskelan alkuvaiheen työura ja jatko-opinnot tapahtuivat alma materin, Helsingin yliopiston palveluksessa. Maisteriksi valmistuttuaan hän toimi aluksi kansantaloustieteen assistenttina. Vuoden 1971 alussa hän siirtyi tutkijaksi Monetary Workshop nimiseen tutkimusryhmään, jota johti professori Jouko Paunio. Monetary Workshop oli 1970-luvulla merkittävä kansantaloustieteen jatkokoulutuksen tyyssija; siellä saivat tutkijakoulutuksensa monet tunnetut suomalaiset ekonomistit.

Väitelttyään tohtoriksi Koskela vietti lukuvuoden 1976–1977 Princetonin yliopistossa ASLA-Fulbright apurahan turvin. Vuonna 1981 hänet nimitettiin Helsingin yliopiston finanssiopin professoriksi, jossa virassa hän oli vuoteen 2006 saakka. Sen jälkeen työura huipentui aka-

temiaprofessorin viisivuotiseen virkakautteen, joka valitettavasti keskeytyi vakavaan sairauteen.

Professorin normaalin virkatyön katkaisevat erilaiset tutkimusvapaat ja -vierailut. Erkki Koskela oli tässä suhteessa hyvinkin aktiivinen ja hänen tutkimusvierailunsa suuntautuivat moniin koti- ja ulkomaisiin tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin. Hänen kiinteimmistä yhteiskumppaneistaan mainittakoon laitoksina Suomen Pankin tutkimusosasto, saksalaiset Münchenin yliopiston Centre for Economic Studies ja Magdeburgin yliopisto sekä Yhdysvalloissa Virginia Polytechnic Institute and State University.

Suomalaiselle kansantaloustieteelle Erkki Koskelan panos kouluttajana oli hyvin merkittävä. Hänen erityinen ansionsa oli valtava aktiivisuus nuorten tutkijoiden jatkokoulutuksessa. Hän toimi urallaan yli 50 väitöskirjan ohjaajana. Koskela toimi valtakunnallisen huippututkimusyksikön Talouden rakenteiden ja kasvun tutkimusyksikön (RAKA) johtotehtävissä vuosina 1995–2008. RAKAn lisäksi voidaan mainita Erkin panos maamme kansantaloustieteen hyväksi johtotehtävien muodossa niin Kansantaloustieteen valtakunnallisen jatkokoulutusohjelmassa (KAVA) kuin Hel-

sinki Center for Economic Research -laitoksessa (HECER).

Erkki Koskela sai useita merkittäviä tunnustuksia urallaan. Hänet valittiin Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi 1993 ja Academia Europaea'n jäseneksi 2000. Oulun yliopisto myönsi hänelle kunnia-tohtorin arvon vuonna 2002. Hän oli Suomalaisen Tiedeakatemian hallituksen jäsen ja varainhoitaja vuosina 2005–2010. Ulkomaisista tieteellisistä tehtävistä voidaan mainita Scandianavian Journal of Economics -lehden toimituskunnan jäsenyys 1984–1994, Forest Science -lehden toimitustehtävät kaudella 2001–2004 sekä CESifo Economic Studies -lehden toimitustehtävät vuosina 2003–2010. Koskela oli myös sekä CESifo- ja IZA-tutkimusverkostojen tutkijajäsen. Vuosina 1995–1999 hän kuului ekonomistien Euroopan järjestön (European Economic Association) neuvostoon ja hän on ollut muun muassa Söderbergpriset ja Yrjö Jahansson Award -palkintolautakuntien jäsen.

Erkki Koskela oli läpi uransa intohimoisen kiinnostunut kansantaloustieteen tutkimuksesta. Luonteenomainen piirre hänen tutkimustoiminnalleen oli laaja taloustieteen kirjallisuuden tuntemus ja uuden tutkimustiedon aktiivinen seuranta. Häntä pidettiinkin alan ”kävelevänä kirjastona”. Tästä lukeneisuudesta varmaan myös selittyy Koskelan tutkijaprofiilin peruspiirre, hänen tutkimustyönsä laaja-alaisuus. Hän julkaisi kansainvälisesti merkittävää teoreettista ja empiiristä tutkimusta ainakin seuraavilla taloustieteen osa-alueilla: luottomarkkinat, säästämiskäyttäytyminen, makrotalous, verotus ja työmarkkinat, ympäristön ja luonnonvarojen taloustiede. Kuvaamme seuraavassa Koskelan tutkimustyön eri alueita ja niissä tehdyn työn teemoja.

Erkki Koskela väitteli vuonna 1976 kunnianhimoisella ja laajalla väitöskirjalla nimeltään *A Study of Bank Behaviour and Credit Rationing*. Hänen vastaväittäjänään toimi Princetonin yliopiston professori Dwight Jaffee. Väitöskirja oli aiheensa puolesta ehdottomasti alan sen aikaisen tutkimusrintaman kärjessä. Väitöskirjan lähtökohta oli, että luotonsäännöstely esiintyy voittoa maksimoivan pankin optimaalisena käyttäytymisenä silloin kun epäsymmetriinen informaatio estää pankkia soveltamasta asiakkaan riskiin perustuvaa hintadiskriminaatiota. Koskelan työn keskeisin kontribuutio käsitteli tässä kehikossa luotonsäännöstelyn vaikutuksia rahapolitiikan välitysmekanismeihin erilaisissa rahoitusmaailman instituutionalisissa ympäristöissä. Menestykselliset tutkijat usein palaavat aiheiden puolesta juurilleen pitkän uran kypsemmässä vaiheessa. Myös Erkki Koskela teki näin.

Painopiste Koskelan tutkimustoiminnassa siirtyi 1980-luvulla säästämiskäyttäytymisen empiiriseen tutkimukseen. Taustalla olivat havainnot säästämisteen laskusta 1980-luvulla monissa maissa. Lisäksi samalla havaittiin, että säästämisteen laskun voimakkuus vaihteli maasta toiseen. Voimme todeta, että Koskelan 1980-luvulla vetämät empiirisen säästämiskäyttäytymisen projektit olivat Suomessa ensimmäisiä systemaattisia ja kansainväliseen tasoon tähtäviä pitkäaikaisia tutkimusohjelmia, joista syntyi tuku kansainvälisiä artikkeleita ja jatkotutkintoja.

Koskelan tutkimustyö käsitteli makrotaloustieteen aiheita myös yleisemmin sekä empiirisestä että teoreettisesta perspektiivistä. Esimerkkeinä tästä mainittakoon kokonaistuotannon ja inflaation välisen riippuvuuden empiirinen tutkimus,

inflaatiota ja rahan kysyntää koskeva empiirinen työ sekä teoreettinen mallinnus makrotalouden vaihteluiden tasaamisesta verotuksen keinoin. 1990-luvun lama Suomessa vaikutti merkittävästi Koskelan makrotaloudellisen tutkimukseen. Ymmärrettävistä syistä hän alkoi tutkia empiirisesti Suomen lamaan vaikuttavia tekijöitä. Koskelan tutkimusyhteistyö muutamien muiden suomalaisten tutkijoiden kanssa sai myös kansainvälistä huomiota. Suhteutettuna kansantalouden kokoon Suomen kokema kriisi on ollut yksi syvimpiä finanssikriisejä kehittyneissä markkinatalousmaissa.

Kuten julkistalouden professorille sopii, verotukset eri teemat ovat kaiken aikaa kuuluneet Koskelan tutkimusalueisiin jo 1980-luvun alusta lähtien. Verotuksen rakenne, progressio ja veronkierto olivat Erkki Koskelan keskeisiä tutkimusalueita 1980-luvulla. Varsin tunnettu on myös hänen tutkimuksensa, jossa tarkastellaan verotuksen rakenteen ja sen muutoksen vaikutuksia taloudenpitäjien riskinottohalukkuuteen. 1990-luvulle tultaessa Koskelan kiinnostus alkoi entistä enemmän kohdistua työmarkkinoiden markkinaepätäydellisyyksien, so. ammattiliittojen merkitykseen julkistaloudessa ja muissa teemoissa. Suomea koskevissa soveltavissa tutkimuksissa tulivat esille ammattiliittojen palkanvotellun vaikutukset muun muassa verotukseen ja muuhun talouteen. Myös Koskelan teoreettinen tutkimus veroprogressiosta vaikutuksesta työttömyyteen on saanut kansainvälistä huomiota. Hänen myöhempi tutkimustyönsä kohdistui myös ympäristöverotukseen. Tutkimuksen lähtökohdina olivat markkinoiden epätäydellisyyksien vaikutukset verotukseen.

Vuosituhanneen vaihteesta lähtien Koskelan tutkimuspanostukset laajenivat

myös ympäristön ja luonnonvarojen taloustieteeseen. Hänen kontribuutiionsa tähän alaan voidaan karkeasti jakaa kahteen pääteemaan: analyysi metsien käytöstä ja analyysi korkoriskin vaikutuksesta metsäkannan optimaalisen rotaatiosyklin pituuteen. Taloustiede tarjoaa välineistön tarkastella, kuinka puusta saatava hakkuutuulo ja metsän muut hyödyt voidaan sovittaa toisiinsa yhteiskunnallisesti optimaalisella tavalla. Vertaamalla yhteiskunnallista optimia yksityiseen optimiin Erkki Koskela on luonnehtinut ohjauskeinoja, joiden avulla yksityismetsätaloutta voidaan ohjata kohti yhteiskunnallista tehokkuutta. Vaikka perinteinen metsätaloustieteellinen kirjallisuus oli jo kauan huomionnut kantohintojen ja siten metsän hakkuuarvon intertemporaalisen satunnaisuuden vaikutuksen optimaaliseen rotaatiosyklin pituuteen, se oli pääosin ylenkatsonut korkojen aikarakenteen satunnaisuuden vaikutuksen hakkuupäätöksen optimaaliseen ajoitukseen. Tähän ongelmakenttään Koskela teki merkittäviä kontribuutioita vuosina 2005 ja 2006 julkaistuissa tutkimuksissa.

Kokoavasti on todettava, että Erkki Koskela keskittyi tutkimustoiminnassaan yhteiskunnallisesti merkittäviin ja talouspoliittisesti relevantteihin kysymyksiin. Kokemuksen karttuessa useita ulkomaisia kollegoita tuli mukaan hänen tutkimusyhteistyöhönsä.

Erkki Koskelalla oli uransa aikana useita keskeisiä talouspolitiikan alueen asiantuntijatehtäviä, esimerkiksi 1990-luvun kriisin yhteydessä ja pääministerin asettaman EMU-työryhmän jäsenenä ennen Suomen liittymistä Euroopan rahaliittoon. Koskela oli kymmeniä vuosia aktiivinen ja arvostettu talouspoliittinen keskustelija.

Erkki Koskela on ehdottomasti sodanjälkeisen sukupolven keskeisiä hahmoja, joiden kautta moderni ja kansainvälisesti orientoitunut kansantaloustiede vakiintui Suomeen. Koskela toimi 1980-luvusta lähtien tärkeänä inspiraation lähteenä

niin laajalle joukolle yhteistyökumppaneita kuin kokonaiselle uudelle suomalaiselle ekonomistisukupolvelle. Henkilönä Erkki Koskela oli värikäs ja hänessä näkyivät suomalaiset ja pohjanmaalaiset juuret.

*Seppo Honkapohja ja
Rune Stenbacka*